

УПРАВЛІНСЬКА ДОКТРИНА ФОРМУВАННЯ АСОЦІАТИВНИХ КОМПЛЕКСІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ: СИНЕРГІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ МОТИВІВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасна освітня сфера потребує новаційних підходів до її архітекtonіки, обумовлюючи й підвищену увагу до становлення відповідної часу управлінської доктрини формування асоціативних освітньо-наукових комплексів на засадах державотворчого патріотизму нації (ДТПН), які володіють додатковою синергічністю, а значить вищою конкурентоспроможністю порівняно з традиційними організаційними структурами. Означена конкурентоспроможність навчального закладу за глобалізаційних тенденцій та викликів забезпечується реальною мотиваційною синергією в контексті як рівня надання освітніх послуг через задіявання парадигми ДТПН, так і його рейтингом у глобалізованому науковому просторі. Властиво стратегіологічна синергія конкурентоспроможності відчутно впливає на подальші можливості розвитку таких закладів (навіть не зважаючи на попередні вагомості традиції). Об'єктивно, що кожен навчальний заклад має не зупинятись на досягнутих освітньо-наукових результатах, а прагнути формувати і розвивати нові методи, які мотиваційно можливо використати в своїх інтересах, щоб не позбутись традиційної ніші за глобалізаційних тенденцій в освітньому та бізнесовому просторі. Практично у світовому освітньо-науковому та бізнесовому просторі такі асоціативні комплекси мають характерні управлінські переваги. Вони викристалізуються із загальної сукупності і вже на них концентрується й базове фінансування, що дозволяє активно проявляти синергії глобалізаційних мотивів, а з тим й результатів [1].

Зокрема, управлінсько-матеріальна практика виділення базових навчальних закладів за конкурентоспроможністю розпочалась у Китаї ще у 1990 році, коли з понад тисячі університетів за програмою «Проект 211» обирали сотню, які мали вийти на глобальну освітньо-наукову арену. Загалом було обрано 116 закладів та на які виділили 70 % фінансових ресурсів, що скеровувались на дослідження. Важливим став мотиваційний чинник: якщо за одну публікацію до початку цієї програми автору виділялось у середньому 25 доларів, то вже у середині 90-х років минулого століття ця сума зросла до 120 доларів США.

Вже в 1998 році в Китаї розпочалась нова програма: «Проект 985» (за аналогією американської Ліги плюща). За нею із «Проекту 211» було обрано 39 вузів де фінансування було ще вищим, тобто була сформована трьохрівнева

університетська система у системі їхнього фінансового забезпечення. Така концентрація фінансів призвела до появи опублікованих досліджень у провідних наукових журналах групи Science і Nature, зокрема, найбільше було виплачено за одну статтю 165 тис. дол. США при середній зарплаті університетського професора у 6800 доларів. Об'єктивно, що публікації в низько рейтингових виданнях чиновниками оцінюються значно нижче.

У Росії також заплановано (згідно урядових рішень від 2012 р.), що не менше п'яти російських навчальних закладів мають входити до 2020 року в топ-100 світових рейтингів. Для цього Міністерством освіти і науки Російської Федерації була запущена спеціальна програма підвищення міжнародної конкурентоспроможності «5–100», а на її реалізацію за перші п'ять років із державного бюджету було виділено понад 50 млрд рублів. В останньому періоді, означена сума була збільшена ще на 29,2 млрд руб. (практично виділяється на дану програму 10 млрд руб. щорічно, або 170 млн дол. США). Хоча, навіть не зважаючи на такі відчутні фінансові вливання, лише Московський державний університет імені М.В. Ломоносова на 2017 рік розмістився на 194 місці (за експертними даними Times Higher Education) і за трьома із п'яти основних параметрів входить в сотню кращих університетів світу (зокрема, за освітньою діяльністю (Teaching) – 26-е місце; дохід від індустрії (Industry Income) – 58 місце; наукові дослідження (Research), які провадяться в університеті – 71 місце).

Підкреслимо також, що американська Ліга плюща (Ivy League) – асоціація восьми найстаріших університетів розташованих у семи штатах на північному сході США (табл. 1) має загально визнані результати в управлінні науковою активністю вчених.

Так, асоціативні члени Ліги плюща входять в число 15 найкращих коледжів і університетів США за рівнем надання освітніх послуг та проведення наукових досліджень. Окрім того, вони ж входять у топ-100 кращих університетів світу за глобальним рейтингом Times Higher Education World University Rankings (табл. 1), а загалом у першу сотню кращих входять 40 університетів США. Даний рейтинг проводиться на основі аналізу діяльності навчального закладу (загалом, станом на 2017 р. він розглядався для 1102 провідних університетів 77

країн світу) та складається із 13 показників, які згруповані у 5 категорій.

Таблиця 1
Характеристика американських університетів Ліги плюща

Заклад, рік заснування	Розташування	Кількість студентів, тис.	Академічний персонал, тис.	Бюджет, млрд дол.	Рейтинг
Браунський університет 1764	Провіденс, штат Род-Айленд	8,7	0,7	3,2	50
Гарвардський університет 1636	Кембридж, штат масачусетс	21,2	4,7	36,4	6
Дартмутський коледж, 1769	Гановер, штат Нью-Гемпшир	6,1	0,6	4,5	89
Єльський університет 1701	Нью-Гейвен, штат Коннектикут	11,7	4,1	23,9	12
Колумбійський університет 1754	Нью-Йорк, штат Нью-Йорк	22,9	3,8	9,2	14
Корнельський університет 1865	Ітака, штат Нью-Йорк	20,6	2,9	6,2	19
Пенсильванський університет 1740	Філадельфія, штат Пенсильванія	20,6	4,5	9,6	10
Принстонський університет 1746	Принстон, штат Нью-Джерсі	7,6	1,2	21,0	7

Джерело: сформовано автором за даними Вікіпедії та Times Higher Education (THE) <http://gtmarket.ru/ratings/the-world-university-rankings/info>

До базових оцінювальних критеріїв віднесено: освітня і наукова репутації, міжнародна студентська та викладацька мобільність, кількість міжнародних стипендіальних програм, рівень наукових досліджень, внесок в інновації, цитованість наукових статей, рівень освітніх послуг, обсяг фінансування. Всі оцінки нормовані по максимуму та приведені до 100-бальної шкали, що дозволяє провадити коректні розрахункові процедури. Серед українських навчальних закладів (згідно цього рейтингу) у 800-1000 входить Київський національний університет імені Тараса Шевченка, а трохи вище (1001+): Львівський національний

університет імені Івана Франка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» та Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна.

Університети Ліги плюща відносяться також до найбільш багатих у світі за фінансовим забезпеченням (зокрема, сумарний бюджет двох університетів Ліги – Гарвардського та Єльського перевищує 60 млрд дол. США) та займають лідируючі світові позиції за кількістю отриманих Нобелівських премій (зокрема, на даний час понад двісті дослідників з Гарвардського та Єльського університетів стали нобелівськими лауреатами). Для порівняння, згідно Додатку із змінами до Закону України «Про державний бюджет України на 2019 рік» від 28 лютого 2019 р. № 2696-VIII загальнодержавні витрати на все Міністерство освіти і науки України становлять 73,04 млрд грн, або 2,89 млрд дол. США (за курсом НБУ на вересень 2019 р.).

Зазначимо, що асоціативні комплекси, подібно до американських університетів Ліги плюща, наявні і в інших державах, зокрема:

- Група восьми – об'єднання восьми провідних університетів Австралії.

- Оксбридж – Оксфорд і Кембридж у Великій Британії (1 та 2 місця у рейтингу Times Higher Education: THE World University Rankings 2017–2018).

- Пісковикові університети (Австралія) – об'єднання найстаріших університетів Австралії.

- Сім сестер – асоціація семи найстаріших і найпрестижніших жіночих коледжів США.

Грунтуючись на досвіді функціонування та переваги розглядуваних організаційних структур, на думку автора, з позиції стратегіології розвитку й синергії глобалізаційних мотивів у системі вищої освіти доцільно управлінську доктрину щодо асоціативного комплексу на засадах ДТІН реалізувати й в Україні, де були б сконцентровані найвідоміші класичні університети (можливо з не менше як столітньою історією, тобто засновані до початку ХХ століття) з відповідним фінансовим забезпеченням та врахуванням специфіки розміщення й віддачі регіональних наукових центрів НАН і МОН України. Певні кроки за даною проблематикою вже робляться через формування Комісії з питань проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності та відповідних експертних груп (наказ МОН України № 1097 від 10.08.2019 р.).

Література

1. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта інвестиційного зростання. Монографія. – Львів : Колір ПРО, 2018. – 480 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).